

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ**

Факультет музичного мистецтва

Кафедра фортепіано

КЗВ: «ЕВОЛЮЦІЯ МУЗИЧНИХ СТИЛІВ І ЖАНРІВ»

програма навчальної дисципліни та методичні матеріали
для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти

зі спеціальності В5 «Музичне мистецтво»

Освітньо-професійна програма – «Музичне мистецтво»

Харків, 2026

УДК 78.087:781]-043.86:378.147](073)

E20

Рекомендовано до друку науково-методичною радою ХДАК
(протокол № 1 від 27 серпня 2026 року)

Рецензенти:

В. М. Щепакін – доктор мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри теорії та історії музики Харківської державної академії культури

Н. О. Рябуха – доктор мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри фортепіано Харківської державної академії культури

Укладач:

Ніколенко Роксана Вікторівна, доктор філософії (музичне мистецтво), доцент, старший викладач кафедри фортепіано

Е20 **Еволюція музичних стилів і жанрів : курс за вибором : програма** навч. дисципліни та метод. матеріали для здобувачів вищої освіти другого (магістер.) рівня, спец. В5 «Музичне мистецтво», освітня програма «Музичне мистецтво» / М-во культури України, Харків держ. акад. культури, Ф-т музичного мистецтва, Каф. фортепіано ; [уклад. Роксана Ніколенко]. Харків : ХДАК, 2026. 25 с.

Лекційний курс «Еволюція музичних стилів і жанрів» є фундаментальним містком між загальною музикознавчою теорією та повсякденною виконавською практикою здобувача. На відміну від нормативних історичних дисциплін, де розвиток мистецтва розглядається переважно лінійно й панорамно, цей курс сфокусований на глибинних внутрішніх механізмах еволюції музичного мислення, фактурних систем та архітектоніки музичної форми.

УДК 78.087:781]-043.86:378.147](073)

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 4,0	Галузь знань B5 Культура, мистецтво та гуманітарні науки	Вибіркова
	Спеціальність B5 Музичне мистецтво	
Загальна кількість годин: 120 год.	Освітньо-професійна програма «Музичне мистецтво»	Рік підготовки
		1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних: 2 самостійної роботи здобувача: 4	Другий (магістерський) рівень вищої освіти	Семестр
		1-й
		Лекції
		36 год.
		Семінарські
		4 год.
		Самостійна робота
		80 год.
		Індивідуальні завдання: –
		Вид контролю: 1 семестр - залік

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить: 40/80 (1/2).

Мета та завдання навчальної дисципліни

Місце навчальної дисципліни в освітній програмі. Курс «Еволюція музичних стилів і жанрів» має вагоме значення серед вибіркових дисциплін в структурі навчального плану професійної підготовки магістрів. Дисципліна пропонує панорамний погляд на трансформацію європейського та українського музичного мислення від витоків ренесансного багатоголосся до радикальних звукових медіа-систем ХХІ століття.

Сучасний світовий простір академічного виконавства висуває до музиканта будь-якої спеціалізації вимоги, які виходять далеко за межі суто технічної чи технологічної досконалості. Успішна професійна реалізація сучасного виконавця (інструменталіста, вокаліста чи диригента) напряму залежить від його інтерпретаційної зрілості, стилістичної гнучкості та інтелектуальної ерудиції.

Лекційний курс «Еволюція музичних стилів і жанрів» є фундаментальним містком між загальною музикознавчою теорією та повсякденною виконавською практикою здобувача. На відміну від нормативних історичних дисциплін, де розвиток мистецтва розглядається переважно лінійно й панорамно, цей курс сфокусований на глибинних внутрішніх механізмах еволюції музичного мислення, фактурних систем та архітектоніки музичної форми.

Дисципліна надає можливість здобувачам набутти комплексних знань щодо того, як глобальні історичні зміни у музичному інструментарії, естетичних концепціях та акустичних просторах впливали на композиторський задум. Розуміння цих процесів сприяє глибинному усвідомленню стилістичних особливостей виконуваної музики незалежно від фаху здобувача. Курс навчає свідомо диференціювати принципи фразування, штрихову культуру, артикуляцію, еволюцію ладо-гармонічних систем та специфіку взаємодії вокального та інструментального начал під час інтерпретації творів різних епох.

Завдяки активному задіянню в межах курсу методу порівняльного слухового аналізу виконавських шкіл, традицій здобувачі вищої освіти набувають навички усвідомленого розкодування як класичних, так і сучасних нетрадиційних партитур. Це є критично важливим для створення самобутніх, переконливих та історично й теоретично обґрунтованих інтерпретацій у класах за спеціалізаціями. Крім того, курс «Еволюція музичних стилів і жанрів» суттєво розширює репертуарний та інтелектуальний кругозір магістрів, репрезентуючи яскраві здобутки європейської культури та відкриваючи знакові сторінки сучасної української музики у контексті світових художніх процесів.

Предметом курсу є історичний процес становлення, трансформації та

взаємодії музичних стилів, жанрів, композиторських технік та виконавських традицій. Курс «Еволюція музичних стилів і жанрів» спрямований на узагальнення теоретичних знань та їх застосування у подальшій практичній діяльності здобувачів, в їх музичній педагогічній і виконавській творчості.

Обсяг дисципліни складає 4 кредити ЄКТС / 120 год., з них аудиторних – 40 годин, самостійна робота – 80 год. Форма навчання денна, передбачає аудиторні заняття та самостійну роботу здобувачів вищої освіти. Розподіл за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять: лекції – 36 год., семінарські – 4 год. Підсумковий контроль – залік.

Статус дисципліни – вибіркова.

Мета курсу – формування у магістрів стильової чутливості та аналітичного мислення, що дозволяє їм самостійно розкодовувати історичні й новітні партитури, аргументовано обирати виконавські засоби виразності та усвідомлено вибудовувати власну концепцію інтерпретації творів різних епох.

Загальні та фахові компетентності, які формує дисципліна (відповідно до ОПП «Музичне мистецтво»).

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування системи інтегрованих худ. педагогіки та виконавства та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.	
Загальні компетентності:	
ЗК 2	Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
ЗК 4	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК 5	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК 9	Здатність працювати автономно
Професійні (фахові) компетентності спеціальності:	
СК 2	Усвідомлення процесів розвитку музичного мистецтва в історичному контексті у поєднанні з естетичними цінностями
СК 4	Здатність інтерпретувати художні образи у музикознавчій / виконавській / диригентській / кінорежисурній практиці
СК 5	Здатність збирати та аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її для творчих рішень
СК 7	Здатність аналізувати виконання музичних творів, здійснювати порівняльний аналіз різних виконавських підходів

Програмні результати навчання

РН 3	Визначати стильові і жанрові ознаки музичного твору та самостійно знаходити переконливі шляхи втілення музичного образу у виконавстві.
РН 4	Професійно здійснювати аналіз музично-естетичних стилів та напрямків
РН 6	Володіти музично-аналітичними навичками жанрово-стильової та образно-емоційної атрибуції музичного твору при створенні виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.
РН 7	Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом

Критерії оцінювання результатів навчання за 100 бальною шкалою

Рівні навчальних досягнень	ECTS	Оцінка навчальних досягнень за національною шкалою та критерії оцінювання	
1. Початковий 0-34 балів	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Здобувач не володіє в повному обсязі музичним та теоретичним матеріалом курсу. Не орієнтується в основних поняттях та специфіці розвитку музичних стилів та жанрів.
35-59 балів	Fx	не зараховано з можливістю повторного складання	Здобувач майже не володіє понятійною термінологією, має фрагментарні знання з музичного та теоретичного матеріалу курсу.
2. Середній 60-63 балів	E	задовільно	Здобувач невпевнено володіє понятійно-категоріальним апаратом, має дуже слабкі знання з музичного та теоретичного матеріалу курсу, що свідчить про низький рівень опанування передбачених курсом компетентностей.
64-73 балів	D		Здобувач володіє понятійно-категоріальним апаратом та орієнтується у етапах еволюції музичних стилів та жанрів, проте має невпевнені знання з музичного та теоретичного матеріалу курсу, що свідчить про його посередній рівень опанування передбачених курсом компетентностей.

3.Достатній 74-81 балів	С	добре	Здобувач має достатні знання особливостей розвитку та становлення музичних стилів і жанрів. Добре орієнтується у музичному та теоретичному матеріалі курсу, що свідчить про середній рівень опанування передбачених курсом компетентностей.
82-89 балів	В		Здобувач виявив в цілому добрі навички орієнтації у специфіці еволюції музичних стилів та жанрів. Здатний систематизувати та узагальнювати набуті знання, може самостійно виправляти допущені помилки, має впевнені знання з музичного та теоретичного матеріалу курсу, що свідчить про добрий рівень опанування передбачених курсом компетентностей.
4. Високий 90 – 100 балів	А	відмінно	Здобувач на високому рівні продемонстрував знання з історичної динаміки розвитку музичних стилів та жанрів. Володіє навичками цілісного комплексного аналізу музичних творів, здатний систематизувати та застосовувати набуті знання у практичній діяльності, вільно орієнтується в музичному та теоретичному матеріалі курсу, що свідчить про його високий рівень опанування передбачених курсом компетентностей.

2. Програма навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна складається з 2 розділів та 18 тем, зв'язаних між собою змістовними складовими.

Розділ 1.

Тема 1.1.Поліфонія Ренесансу

Григоріанський хорал, доба *ArsNova*, поліфонія суворого стилю (Палестріна, Лассо). Меса, мотет, мадригал. Перехід від лінійної модальності до ранньої гармонічної вертикалі.

Тема 1.2.Естетика Бароко та великі жанри.

Народження опери (*drammapermusica* К. Монтеверді) та інструментального концерту (А. Вівальді). Зародження концертного типу мислення. Логіка

чергування *tutti* та *solì* у фактурному вираженні, барокова орнаментика (меліоратика).

Тема 1.3. Поліфонічний універсум Й. С. Баха

Творчість Й. С. Баха як вершина барокового мислення. Добре темперований клавір, органна та інструментальна спадщина. Риторичні коди у Баха, демонстрація поліфонічних пластів (імітація, інверсія, ракоход) на прикладі фуг.

Тема 1.4. Французька сюїта, старосонатна форма та партесний концерт. Французькі клавесиністи (Куперен, Рамо) та італійська школа (Д. Скарлатті). Становлення старосонатної форми. Феномен українського партесного концерту (М. Дилецький). Жанрово-побутова театральність французької сюїти та віртуозні ескізи Скарлатті; ілюстрація багатоголосся партесного співу через фортепіанну фактуру.

Тема 1.5. Архітектоніка Віденського класицизму. Естетика раціоналізму. Формування класичної сонатної форми, струнного квартету та симфонічного циклу у творчості Й. Гайдна та В. А. Моцарта. Універсальність класичних пропорцій. Логіка сонатної драматургії (вокальна природа побічних та інструментальна природа головних партій), «Альбертієві баси».

Тема 1.6. Монументальний симфонізм Л. Бетховена.

Еволюція фортепіанного мислення від ранніх до пізніх сонат (№ 32). Симфонізація інструментального простору. *Показ за роялем*: оркестрові ефекти в піанізмі Бетховена, принципи тематичного стиснення та розгортання фортепіанних і симфонічних полотен (у перекладеннях Ліста).

Тема 1.7. Український класицизм.

Хорові концерти М. Березовського та Д. Бортнянського: стильовий діалог із західноєвропейською традицією. Інструментальна музика доби. Аналіз хорової вертикалі Бортнянського та класичної структури його клавірних сонат.

Тема 1.8. Ранній романтизм: мініатюра та програмність.

Ранній романтизм: антропологічний зсув та індивідуалізація. Жанр *Lied* (Ф. Шуберт) як імпульс для камерно-вокальних та інструментальних жанрів. Програмний симфонізм (Г. Берліоз). Лірична мініатюра та циклізація (Р.

Шуман, Ф. Мендельсон). Психологізація фактури у Шумана, вокалізація інструментального супроводу у Шуберта.

Тема 1.9.Зрілий романтизм і національні школи.

Поетика та інструментальний аристократизм Ф. Шопена. Оркестральний піанізм Ф. Ліста та транскрипція як метод інтерпретації культури. Епічний симфонізм Й. Брамса. Музичний театр Р. Вагнера та Дж. Верді. Становлення української романтичної школи (М. Лисенко). Демонстрація лейтмотивної системи Вагнера, фактура Шопена як зразок інструментального *belcanto*, оркестровий розмах Ліста.

РОЗДІЛ 2

Тема 2.1.Музичний імпресіонізм та фонізм

Децентралізація тональності. Французький імпресіонізм: К. Дебюссі, М. Равель. Нова акустична колористика, фонізм, розширення ладової системи (пентатоніка, цілотнові лади). *Показ за роялем*: специфіка імпресіоністичної педалізації, ефект «звукових плям» та обертонових накладень.

Тема 2.2.Експресіонізм та додекафонія.

А. Шенберг, А. Берг, А. Веберн. Емансипація дисонансу, атональність, додекафонія та серіалізм. Камерно-вокальний стиль *Sprechgesang*. Побудова 12-тонової серії та її модифікацій, специфіка інтервальних напружень в експресіонізмі (на прикладі Ор. 11 та Ор. 25 Шенберга).

Тема 2.3.Витоки українського модернізму

Український модернізм першої половини ХХ століття. Постать Б. Лятошинського як фундатора новітньої української школи (симфонізм, камерно-інструментальна та вокальна лірика). Творчість Л. Ревуцького та В. Косенка. Розбір складної модернової поліфонічної фактури Б. Лятошинського (Соната № 2, Сонатина).

Тема 2.4.Неостилі та інтегральний фольклоризм.

Європейський неокласицизм та необароко (П. Хіндеміт, французька «Шістка» – Д. Мійо, А. Онеггер). Інтегральний фольклоризм та етнофонізм Б. Бартока. Рояль як ударно-перкусійний інструмент (Барток, «*Allegro barbaro*»); неокласична прозорість ліній Хіндемита (*Ludus Tonalis*).

Тема 2.5.Радикальний повоєнний авангард

Повоєнний радикальний авангард у Європі. Сонорика (К. Пендерецький), алеаторика (В. Лютославський), інтегральний серіалізм (П. Булез, К. Штокгаузен). Конкретна та електронна музика. Техніка кластерів, вихід за межі традиційного звуковидобування, гра на струнах рояля (Г. Коуелл), робота з графічною нотацією.

Тема 2.6.Плюралізм постмодернізму.

Американський репетитивний мінімалізм (С. Райх, Ф. Гласс, Дж. Адамс). Європейська «нова простота» та сакральний мінімалізм (А. Пярт). Ефект фазового зсуву та медитативного повторення коротких паттернів у мінімалізмі, філософія тиші А. Пярта.

Тема 2.7.Київський авангард: полістилістика й метамузика

Український «Київський авангард» (шістдесятники). Полістилістика, неофольклоризм та неоромантизм М. Скорика. Драматичний епізм Є. Станковича. Метамузика, концепція «багателей» та алеаторика В. Сільвестрова. *Показ за роялем*: живий аналіз технік колажу та алюзій; фірмове сентиментальне «доспівування» епох та звукова медитація у «Китч-музиці» або Багателях Сільвестрова.

Тема 2.8.Джаз в академічній традиції

Джаз як глобальний стильовий і жанровий феномен. Еволюція від регтайму і блюзу до свінгу, бібопу та фрі-джазу. Синтез джазу з академічною європейською традицією (Дж. Гершвін, К. Боллінг). Джазова гармонія, синкопований ритм, принципи побудови джазової імпровізації, блюзові лади.

Тема 2.9.Музична культура цифрової епохи.

Еволюція кіномузики від німого кіно до масштабних симфо-електронних полотен (Е. Морріконе, Дж. Вільямс, Х. Циммер). Саунд-дизайн, інтерактивні жанри, перформанси з використанням *Live-electronics*. Принципи створення екранної атмосфери через мінімалістичні фактурні остинато, робота з лейтмотивами у сучасному кінематографі.

ПЛАН СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінар 1.

Еволюція музичних форм та стилів:Ренесанс – Романтизм

Питання, для обговорення на семінарі:

1. **Ренесанс – Бароко:** Як еволюціонувало ставлення до слова в музиці? (Перехід від суворої вокальної поліфонії Палестріни до концепції *dramma per musica* Монтеверді та теорії афектів).
2. **Архітектоніка форми:** Порівняльний аналіз логіки розвитку у фузі Й. С. Баха та класичній сонатній формі (В. А. Моцарт, Л. ван Бетховен). Інструментальна та вокальна природа класичного тематизму.
3. **Український контекст:** У чому виявився стильовий діалог українських майстрів (М. Дилецький, М. Березовський, Д. Бортнянський) із західноєвропейськими канонами партесного співу та класицизму?
4. **Романтичний злам:** Як романтична ідея «програмності» та синтезу мистецтв трансформувала класичний симфонічний цикл (на прикладі Г. Берліоза, Ф. Ліста, Р. Вагнера)?

Практична частина:

Здобувачі об'єднуються у мікрогрупи відповідно до свого фаху для аналізу одного репрезентативного твору епохи (наприклад, *Сонати № 17 Бетховена* або романсу *Шуберта*):

- **Вокалісти** аналізують вокальну природу фраз, кантилену та зв'язок тексту зі звуком (*bel canto* в інструментальній фактурі).
- **Диригенти та оркестранти** розбирають приховану оркестровку фактури (де звучать «тутті», «солі», які тембри імітує рояль).
- **Теоретики/композитори** визначають гармонічні новації, відхилення та логіку формоутворення.

Семінар 2.

Презентація індивідуальних магістерських розвідок:

Презентація (до 5-7 хвилин на здобувача) самостійних досліджень. Здобувачі фокусуються на репертуарі та сучасних практиках через призму свого фаху.

Орієнтовні мікротеми виступів студентів:

- *Універсальна тема (для всіх):* «Феномен тиші та концепція багателей у метамузиці В. Сільвестрова».

Оркестровий фах:

- Нові інструментальні техніки та типи нотації у повоєнному європейському авангарді (на прикладі К. Пендерецького або В. Лютославського).
- Еволюція жанру інструментального концерту в українській музиці другої половини XX століття (на прикладі М. Скорика або Є. Станковича).
- Специфіка інтерпретації неокласичних творів: штрихова культура та артикуляція (на прикладі П. Хіндеміта).
- Етнофонізм та ритмічні системи Б. Бартока крізь призму струнно-смічкового чи духового виконавства.

Для вокалістів

- Техніка *Sprechgesang* (мовно-спів) у Новій віденській школі та її координація з класичною вокальною школою (на прикладі А. Шенберга чи А. Берга).
- Камерно-вокальний цикл у ХХ столітті: трансформація взаємодії слова та музики від імпресіонізму до авангарду.
- Специфіка інтерпретації сучасної української вокальної лірики (на прикладі вокальних циклів В. Сільвестрова або Л. Дичко).
- Вплив джазової стилістики на академічне вокальне мистецтво (на прикладі Дж. Гершвіна).

Для піаністів

- Рояль як ударно-перкусійний інструмент у музиці першої половини ХХ століття (Б. Барток, ранній Б. Лятошинський).
- Акустичні ефекти, фонізм та нова культура педалізації у фортепіанній спадщині К. Дебюссі та М. Равеля.
- Вихід за межі традиційного звуковидобування: концепція «підготовленого фортепіано» Дж. Кейджа та кластерна техніка Г. Коуелла.
- Філософія тиші та концепція фортепіанних «багателей» у метамузиці В. Сільвестрова.

Для диригентів та композиторів/теоретиків

- Полістилістичні виклики для диригента в українській музиці кінця ХХ століття (аналіз колажних технік та цитувань).
- Репетитивний мінімалізм (Ф. Гласс, С. Райх): особливості оркестрового мислення та виконавські труднощі (проблема синхронізації паттернів).
- Еволюція саунд-дизайну та кіномузики: від традиційного лейтмотивізму до сучасних ембієнт-фактур (Е. Морріконе, Х. Циммер).
- Жанр партитури для Live-electronics: специфіка взаємодії живого акустичного інструмента та цифрового середовища.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усь ого	у тому числі					усь ого	у тому числі				
		л	п	с	ін д.	с.р.		л	п	с	ін д.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1												
Тема 1.1. Поліфонія	6	2				4						

Ренесансу												
Тема 1.2. Естетика Бароко та великі жанри.	6	2				4						
Тема 1.3. Поліфонічний універсум Й. С. Баха	6	2				4						
Тема 1.4. Французька сюїта, старосонатна форма та партесний концерт	6	2				4						
Тема 1.5. Архітектоніка Віденського класицизму	6	2				4						
Тема 1.6. Монументальний симфонізм Л. Бетховена	6	2				4						
Тема 1.7. Український класицизм	6	2				4						
Тема 1.8. Ранній романтизм: мініатюра та програмність	6	2				4						
Тема 1.9. Зрілий романтизм і національні школи	6	2				4						
Семінар 1.	4			2		2						
Разом за розділом 1	58	18		2		38						
Розділ 2.												
Тема 2.1. Музичний імпресіонізм та фонізм	6	2				4						
Тема 2.2. Експресіонізм та додекафонія	6	2				4						
Тема 2.3. Витоки українського модернізму	6	2				4						
Тема 2.4. Неостилі та інтегральний фольклоризм	6	2				4						
Тема 2.5. Радикальний повоєнний авангард	6	2				4						
Тема 2.6. Пліуралізм постмодернізму	6	2				4						
Тема 2.7. Київський авангард:	6	2				4						

полістилістика й метамузика												
Тема 2.8. Джаз в академічній традиції	6	2				4						
Тема 2.9. Музична культура цифрової епохи.	6	2				4						
Семінар 2.	8			2		6						
Разом за розділом 2.	62	18		2		42						
Усього годин	120	36		8		80						

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість балів, які може отримати здобувач
1.	Еволюція музичних форм та стилів: Ренесанс – Романтизм	8
2.	Презентація індивідуальних магістерських розвідок:	9

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.1	Поліфонія Ренесансу	4
1.2	Естетика Бароко та великі жанри.	4
1.3	Поліфонічний універсум Й. С. Баха	4
1.4	Французька сюїта, старосонатна форма та партесний концерт	4
1.5	Архітектоніка Віденського класицизму	4
1.6	Монументальний симфонізм Л. Бетховена	4
1.7	Український класицизм	4
1.8	Ранній романтизм: мініатюра та програмність	4
1.9.	Зрілий романтизм і національні школи	4
семінар 1	Еволюція музичних форм та стилів: Ренесанс – Романтизм	2
2.1	Музичний імпресіонізм та фонізм	4
2.2	Експресіонізм та додекафонія	4
2.3	Витоки українського модернізму	4

2.4	Неостилі та інтегральний фольклоризм	4
2.5	Радикальний повоєнний авангард	4
2.6	Плюралізм постмодернізму	4
2.7	Київський авангард: полістилістика й метамузика	4
2.8	Джаз в академічній традиції	4
2.9	Музична культура цифрової епохи.	4
Семінар 2	Презентація індивідуальних магістерських розвідок	6
	Всього	80

6. Методи навчання

Форми поточного та підсумкового контролю

В процесі роботи над теоретичним та практичним матеріалом курсу під час аудиторних занять застосовуються:

- пояснювально-ілюстративний метод – викладач пояснює специфіку еволюції фортепіанних стилів і жанрів;
- репродуктивний метод – відтворення здобувачем того, що пояснив та показав викладач (сприяє формуванню знань, навичок і вмінь, формує основні розумові операції (аналіз, синтез, узагальнення);
- метод проблемного викладу – викладач не тільки формулює теоретичну або практичну проблему, а й пропонує спосіб її подолання з допомогою порівняння різних підходів і точок зору;
- частково-пошуковий – активний пошук рішення практичних та теоретичних задач (наприклад – визначення стилю певного музичного фрагменту) на основі загальноприйнятих методичних принципів;
- словесний метод – слово (розповідь, бесіда);
- практичні методи: здобувачі одержують знання й уміння, виконуючи практичні дії з нотним матеріалом та відео-аудіозаписами;
- наочні методи: джерелом знань є наочні приклади (ілюстрування, показ викладача).
- ділова гра (один зі здобувачів вищої освіти виконує роль викладача) як метод активного навчання сприяє активізації мислення, підвищенню самостійності, наближенню навчання до професійної діяльності.

Форми контролю

№ з/п	Вид контролю	Методи контролю
1.	Поточний	Проведення поточних опитувань здобувачів
2.	Самостійна робота	Перевірка самостійної роботи здобувачів

3.	Підсумковий контроль	Залік – усна або письмова відповідь на питання до заліку.
----	----------------------	---

Поточний контроль.

Перевірка та поточне оцінювання знань здобувачів денної форми навчання проводиться протягом семестру. Кожна оцінка виставляється відповідно до розроблених викладачем та заздалегідь оголошених здобувачам критеріїв, а також мотивується в індивідуальному порядку на вимогу здобувача.

Оцінка поточного контролю складається із оцінок, які здобувач отримує за кожен тему. Наприкінці семестру оцінки складаються і отримана сума поділяється на кількість тем. Отримана середня кількість балів стає підсумковою оцінкою за семестр (розділ).

Підсумковий контроль. Під час заліку здобувач має право і можливість покращити результати відповідей за теми, заявлені в списку тем до підсумкового контролю з курсу.

Відпрацювання пропущених занять. Здобувач може ліквідувати академічну заборгованість на атестаційному / заліковому тижні (строго до взаємоузгодженого розкладу). У випадку не виконання здобувачем усіх передбачених робочою програмою форм поточного контролю він не допускається до заліку.

Перерахування результатів вивчення навчальної дисципліни. За рішенням кафедри здобувачам, які брали участь в позанавчальній науковій діяльності або виконували узгоджені з лектором індивідуальні форми роботи, присуджуються додаткові бали, кількість яких залежить від об'єму виконаної роботи на значимості досягнених результатів.

Критерії поточного та підсумкового контролю. Підсумкове оцінювання відбувається за наступними критеріями:

- якість виконання завдань самостійної роботи студентів;
- широта ознайомлення з рекомендованою літературою;
- ступінь засвоєння фактичного матеріалу з кожної теми дисципліни;
- розуміння, рівень засвоєння питань (проблем), що вивчаються.

7. Розподіл балів, які отримують здобувачі освіти

Поточна успішність									Семінари		Сам робота	Залі к	Усьог о
T1. 1	T1. 2	T1. 3	T1. 4	T1. 5	T1. 6	T1. 7	T1. 8	T1.9	Сем 1	Сем 2	1-20	20- 40	40-100
1	2	1	1	2	2	2	2	8	8	9			
T2. 1	T2. 2	T2. 3	T2. 4	T2. 5	T2. 6	T2. 7	T2. 8	T.2. 9					

1	1	1	2	2	2	2	1	8					
---	---	---	---	---	---	---	---	---	--	--	--	--	--

- виконання практичного завдання під час заняття – 2 бали;
- усне опитування – 1-2 бали;
- письмове тестування – 3-5 балів;
- підготовка та виступ з рефератом та/або презентацією – 5-7 балів.

Участь у роботі під час аудиторних занять – до 60 балів. Відповідь на заліку – до 40 балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90—100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

8. Навчально-методичне забезпечення

Пакет навчально-методичного забезпечення:

- ОПП «Музичне мистецтво»;
- робоча програма з курсу «Еволюція музичних стилів і жанрів»
- навчальний контент;
- завдання для самостійної роботи;
- матеріали для поточного та підсумкового контролю;
- нотні матеріали;
- аудіо- та відеозаписи.

9. Рекомендована література

Обов'язкова

1. Rosen, Charles. The Classical Style: Haydn, Mozart, Beethoven. Expanded ed., W. W. Norton & Company, 1997. 560 p.
2. Белікова В. В. Інтерпретація як основа музично-виконавської творчості. Мистецтвознавчі записки. 2011. № 2. С. 77–83.
3. Гнатів Т. Мирослав Скорик. Українське музикознавство. 1968. Вип. 3. С. 142–151.
4. Катрич О. Індивідуальний стиль музиканта-виконавця (теоретичні та естетичні аспекти). Дослідження. Київ-Дрогобич, 2000. С. 98.
5. Кашкадамова Н. Мистецтвотворення музики на клавирно-струнних інструментах (клавикорд, клавесин, фортепіано) XIV–XVIII ст. — Тернопіль: СМП «Астон», 1998. 300 с.
6. Лисенко М.В. Характеристика музичних особливостей українських дум і пісень у виконанні кобзаря Вересая. Київ : Музична Україна, 1978. 96 с.
7. Москаленко В. Г. Аналіз у ракурсі музикознавчої інтерпретації. Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського : науковий журнал. № 1. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2008. С. 106–111.
8. Сокол О. Виконавські ремарки: образ світу і музичний стиль: моногр. Одеса: Астропринт, 2013. 276 с.
9. Сюта Б. Проблеми організації художньої цілісності в українській музиці другої половини XX століття. Київ, 2004. 120 с.
10. Шип С. Музична форма від звуку до стилю: навчальний посібник. К.: Заповіт, 1998. 368 с.

Допоміжна

11. Cage J. 9 Silence: Lectures and Writings. Wesleyan University Press, 1961. 276 p. URL: <https://archive.org/download/silencelecturesw1961cage/silencelecturesw1961cage.pdf>
12. Gillespie J. Five Centuries of Keyboard Music. — New York: Dover Publications, 1972. 484 p.
13. Hindemith P. The craft of musical composition Book 1 Theory. Trans. Mendel A. London : Schott, 1942. 223 p. URL: <https://content.e-bookshelf.de/media/reading/L-15193689-6099b905b6.pdf>
14. Schoenberg A. Style and Idea : selected writings of Arnold Schoenberg. Trans. L. Black. Berkeley : University of California Press, 1985. 559 p. URL: <https://archive.org/details/styleideaselecte0000scho/mode/2up>

15. Кияновська Л. О. Українська музична культура : навч. посіб. Київ : ДМЦНЗКМ, 2002. 178 с.
16. Корчова О. О. Феномен музичного модернізму в європейській культурі ХХ століття: передумови, закономірності, етапи. Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. 2020. Вип. 129. С. 92-108. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvnmau_2020_129_9
17. Ляшенко І. Національне та інтернаціональне в музиці Київ : Наук. Думка, 1991. – 269 с.
18. Сильвестров В. Дочекатися музики. Лекції-бесіди / за ред. С. Пілютикова. Київ : Дух і Літера, 2012. 368 с.

Додаток 1

Питання до підсумкової форми контролю

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

ВІД МОНОДІЇ ДО КЛАСИКО-РОМАНТИЧНОГО КАНОНУ

1. Еволюція європейського музичного мислення: перехід від лінійної модальності Ренесансу до гармонічної вертикалі Бароко (на прикладі меси та мадригалу).
2. Естетика афектів та музична риторика доби Бароко. Жанрові коди та специфіка виконавської інтерпретації *concertogrosso* та оперної арії.
3. Поліфонічний космос Й. С. Баха: «Добре темперований клавір» як художньо-технологічна енциклопедія барокових жанрів та стилів.
4. Становлення старосонатної форми у творчості Д. Скарлатті та французьких клавесиністів (Ф. Куперен, Ж.-П. Рамо).
5. Феномен українського партесного концерту: теоретичні та композиторські засади творчості М. Дилецького.
6. Архітектоніка та логіка сонатно-симфонічного циклу у творчості майстрів Віденського класицизму (Й. Гайдн, В. А. Моцарт).
7. Трансформація композиторського та виконавського мислення у монументальному симфонізмі Л. ван Бетховена.
8. Українська класицистична школа: інтеграція західноєвропейського канону та національних витоків у хорових концертах М. Березовського і Д. Бортнянського.
9. Романтичний антропологічний зсув: жанр *Lied* (Ф. Шуберт) як імпульс для розвитку камерно-вокальних та інструментальних жанрів.
10. Феномен програмності та циклізації у музиці романтизму (Р. Шуман, Ф. Мендельсон, Г. Берліоз).
11. Інструментальний аристократизм Ф. Шопена та концепція «інструментального *belcanto*» у виконавській практиці.
12. Оркестральний піанізм Ф. Ліста та феномен романтичної віртуозності. Транскрипція як метод інтерпретації культури.
13. Драматургічні та концептуальні засади оперної реформи Р. Вагнера (лейтмотивна система) та театру Дж. Верді.
14. Становлення української романтичної школи та її жанрово-стильові особливості (на прикладі творчості М. Лисенка).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ДЕКОНСТРУКЦІЯ У XX–XXI СТОЛІТТЯХ

- 15.Музичний імпресіонізм (К. Дебюссі, М. Равель): децентралізація тональності, нова акустична колористика, фонізм та виконавські виклики педалізації.
- 16.Експресіонізм і Нова віденська школа: емансипація дисонансу, атональність та технологія додекафонії (А. Шенберг, А. Берг, А. Веберн).
- 17.Вокальний стиль *Sprechgesang* (мовно-спів) в естетиці експресіонізму та особливості його виконавського втілення.
- 18.Витоки українського музичного модернізму першої половини XX століття: художня платформа та фактурна складність спадщини Б. Лятошинського.
- 19.Європейський неокласицизм та необароко у XX столітті: повернення до докласичних моделей мислення (П. Хіндеміт, французька «Шістка»).
- 20.Інтегральний фольклоризм та етнофонізм Б. Бартока. Трансформація рояля та оркестрових груп у перкусійні інструменти.
- 21.Повоєнний радикальний західний авангард: технології сонорики (К. Пендерецький) та алеаторики (В. Лютославський).
- 22.Еволюція музичної нотації у XX столітті: проблеми дешифрування графічних, пропорційних та алеаторичних партитур сучасним виконавцем.
- 23.Філософія та естетика західного постмодернізму: репетитивний мінімалізм (С. Райх, Ф. Гласс) та «нова простота» (А. Пярт).
- 24.Українська композиторська школа «Київського авангарду» (шістдесятники) у контексті світових художніх процесів.
- 25.Полістилістика, неофольклоризм та неоромантичні тенденції у творчості М. Скорика та Є. Станковича.
- 26.Метамузика, концепція «багателей» та філософія звукової медитації у творчості В. Сільвестрова.
- 27.Джаз як стильовий та жанровий феномен: еволюція мови та її інтеграція в академічне європейське мистецтво (Дж. Гершвін).
- 28.Музика медіа-епохи: еволюція кіномузики (від німого кіно до робіт Е. Морріконе та Х. Циммера) та принципи саунд-дизайну.
- 29.Жанрово-стильові особливості сучасних електроакустичних перформансів та специфіка виконавської взаємодії з *Live-electronics*.

Додаток 2

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ НА ЗАЛІКУ

Кожен здобувач освіти під час заліку отримує аудіозапис або нотний фрагмент без зазначення автора та назви твору. Здобувач має виконати такі завдання:

1. **Стильова ідентифікація:** Визначити на слух або за нотним текстом історичну епоху та художній напрям (наприклад: *бароко, віденський класицизм, французький імпресіонізм, додекафонія нововіденців чи український модерн першої половини XX ст.*).
2. **Аргументація за фактурою:** Обґрунтувати свою думку, проаналізувавши елементи тексту (характер штрихів, щільність акордів, тип педалізації, використання специфічних регістрів або ударної техніки).
3. **Виконавський аналіз:** Охарактеризувати почуту виконавську інтерпретацію. Визначити, чи це автентичне виконання (на інструменті епохи), чи академічне модерне трактування, та оцінити художні засоби, які застосував піаніст (динаміка, агогіка, робота з часом/*rubato*).

Додаток 3

РЕКОМЕНДОВАНИЙ СПИСОК ТВОРІВ ДЛЯ ПРОСЛУХОВУВАННЯ

РОЗДІЛ 1.

ВІД МОНОДІЇ ДО КЛАСИКО-РОМАНТИЧНОГО КАНОНУ

Тема 1.1. Поліфонія Ренесансу

- Джованні П'єрлуїджі да Палестріна — Меса «*Papae Marcelli*» (Kyrie, Gloria).
- Орландо ді Лассо — Мотет «*Prophetiae Sibyllarum*».
- Карло Джезуальдо ді Веноза — Мадригал «*Moro, lasso, almi duolo*».

Тема 1.2. Естетика Бароко та великі жанри

- Клаудіо Монтеверді — Опера «*L'Orfeo*» (Токката, Арія Орфея «*Possente spirto*»).
- Антоніо Вівальді — Цикл концертів «*Чотири пори року*» (за вибором, наприклад, «Зима» / «*Winter*»).
- Георг Фрідріх Гендель — Ораторія «*Месія*» (Хор «*Hallelujah*»), опера «*Рінальдо*» (Арія Альмірени «*Lasciache'io rianga*»).

Тема 1.3. Поліфонічний космос Й. С. Баха

- Йоганн Себастьян Бах — *Добре темперований клавір* (Том I: Прелюдія і фуга до мінор BWV 847, Прелюдія і фуга Ре мажор BWV 850); *Чаконя* з Партити № 2 для скрипки соло (BWV 1004).

Тема 1.4. Французька сюїта, старосонатна форма та партесний концерт

- Доменіко Скарлатті — Клавірні сонати (К. 141 ре мінор, К. 87 сі мінор).
- Жан-Філіп Рамо — П'єси для клавесина («*Le Rappel des Oiseaux*» / «Перекличка птахів», «*Les Sauvages*» / «Дикуни»).
- Микола Дилецький — Партесні концерти «*Воскресний канон*» або «*Прийдіте, людиє*».

Тема 1.5. Архітектоніка Віденського класицизму

- Йозеф Хайдн — Симфонія № 104 Ре мажор («Лондонська») або Струнний квартет соч. 76 № 3 (II частина).
- Вольфганг Амадей Моцарт — Фантазія до мінор (К. 475); Опера «*Дон Жуан*» (Сцена командора) або «*Реквієм*» (Lacrimosa).

Тема 1.6. Монументальний симфонізм Л. Бетховена

- **Людвіг ван Бетховен** — Симфонія № 5 до мінор (I частина); Фортепіанні сонати № 17 ре мінор (соч. 31 № 2) або № 32 до мінор (соч. 111).

Тема 1.7. Український класицизм

- **Максим Березовський** — Хоровий концерт «*Не отвержи мене во время старости*»; Симфонія до мажор (наразі відома як перша українська симфонія).
- **Дмитро Бортнянський** — Хоровий концерт № 32 «*Скажи ми, Господи, кончину мою*»; Опера «*Алкід*» (Арія Алкіда).
-

Тема 1.8. Ранній романтизм: мініатюра та програмність

- **Франц Шуберт** — Вокальний цикл «*Прекрасна млинка*» або окремі Lied («*Лісовий цар*» / «*Erlkönig*», «*Гретхен за прядкою*»).
- **Роберт Шуман** — Фортепіанний цикл «*Карнавал*» (соч. 9).
- **Гектор Берліоз** — «*Фантастична симфонія*» (соч. 14, II або IV частина).

Тема 1.9. Зрілий романтизм і національні школи

- **Фредерік Шопен** — Балада № 1 соль мінор (соч. 23); Ноктюрн до мінор (соч. 48 № 1).
- **Ференц Ліст** — «*Мефісто-вальс*» № 1 або Трансцендентний етюд № 4 «*Мазена*».
- **Ріхард Вагнер** — Опера «*Трістан та Ізольда*» (Вступ / Введення та Смерть Ізольди).
- **Микола Лисенко** — Опера «*Тарас Бульба*» (Увертюра); Елегія соч. 41 «*Сумний спів*» (для фортепіано чи віолончелі).

РОЗДІЛ 2. ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ДЕКОНСТРУКЦІЯ У XX–XXI СТОЛІТТЯХ

Тема 2.1. Музичний імпресіонізм та фонізм

- **Клод Дебюссі** — Симфонічна прелюдія «*Післяполудневий відпочинок фавна*»; Прелюдії для фортепіано («*Вітрила*» / «*Voiles*», «*Затонулий собор*» / «*Lacathédraleengloutie*»).
- **Моріс Равель** — Хореографічна поема «*Вальс*» або фортепіанна п'єса «*Гра води*» («*Jeuxd'eau*»).

Тема 2.2. Експресіонізм та додекафонія

- **Арнольд Шенберг** — Мелодрама «*Місячний П'єро*» (соч. 21, № 1 «*Mondestrunken*», № 8 «*Nacht*»); Сюїта для фортепіано (соч. 25, Прелюдія, Інтермеццо).
- **Альбан Берг** — Фрагменти з опери «*Воццек*».

Тема 2.3. Витоки українського модернізму

- **Борис Лятошинський** — Симфонія № 3 (соч. 51, I або III частина); Фортепіанна Соната № 2 (соч. 13) або цикл «*Відображення*» (соч. 16).
- **Левко Ревуцький** — Симфонія № 2 мі мажор (II частина).

Тема 2.4. Неостилі та інтегральний фольклоризм

- **Пауль Хіндеміт** — Поліфонічний цикл «*Ludus Tonalis*» (Praeludium, Fugaprimain C, Interludium).
- **Бела Барток** — «*Музика для струнних, ударних і челести*» (I або II частина) або «*Allegro barbaro*».

Тема 2.5. Радикальний повоєнний авангард

- **Кшиштоф Пендерецький** — «*Плач за жертвами Хіросіми*» (сонорна графіка для 52 струнних).
- **Вітольд Лютославський** — «*Три поеми Анрі Мішо*» (алеаторика).
- **Джон Кейдж** — Сонати та інтерлюдії для підготовленого фортепіано (Соната V) або концептуальний твір «4'33"».

Тема 2.6. Плюралізм постмодернізму

- **Стів Райх** — «*Clapping Music*» або «*Music for 18 Musicians*».
- **Філіп Гласс** — Етюд для фортепіано (№ 2, № 6) або фрагменти з опери «*Ейштейн на пляжі*».
- **Арво Пярт** — «*Fratres*» (для скрипки та фортепіано) або «*Für Alina*» (стиль tintinnabuli).

Тема 2.7. Київський авангард: полістилістика й метамузика

- **Мирослав Скорик** — «*Карпатський концерт*» для великого оркестру; «*Мелодія*» ля мінор.
- **Євген Станкович** — Фольк-опера «*Коли цвіте папороть*» (Сцена «Купало» або «Глибокий колодязь»); Симфонія № 2 «*Героїчна*».
- **Валентин Сільвестров** — «*Китч-музика*» для фортепіано або цикл «*Багателі*» (соч. 1–5); «*Тихі пісні*» (вокальний цикл, за вибором).

Тема 2.8. Джаз в академічній традиції

- **Джордж Гершвін** — «*Rhapsody in Blue*» / «*Rhapsody in Blue*» (симфоджаз).
- **Клод Боллінг** — «*Suite for Flute and Jazz Piano Trio*» (Baroque and Blue).

Тема 2.9. Музика цифрової та медіа-епохи

- **Енніо Морріконе** — Саундтрек до к/ф «*The Legend of 1900*» («*The Legend of 1900*»).
- **Ганс Циммер** — Саундтрек до к/ф «*Interstellar*» («*Interstellar*» — Cornfield Chase, Stay) — приклад поєднання мінімалізму, органа та синтезаторів.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

КЗВ: «ЕВОЛЮЦІЯ МУЗИЧНИХ СТИЛІВ І ЖАНРІВ»

програма навчальної дисципліни та методичні матеріали
для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
зі спеціальності В5 «Музичне мистецтво»
Освітньо-професійна програма – «Музичне мистецтво»

Укладач:

Ніколенко Роксана Вікторівна

доктор філософії (музичне мистецтво), доцент,
старший викладач кафедри фортепіано

Друкується в авторській редакції

Адреса видавця:

ХДАК, Україна, 61057, м. Харків, Бурсацький узвіз, 4
тел. (057)731-13-85. e-mail: nmr-academy@xdak.ukr.education